

Statsbudsjettet 2012

FFOs MERKNADER TIL STORTINGETS ARBEIDS- OG SOSIALKOMITE

avgitt 20. oktober 2011

FORORD

Samfunnsmessig likestilling og deltakelse

Samfunnsmessig likestilling og deltakelse for funksjonshemmede er Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons (FFO) overordnede mål. Kravet om likestilling og deltakelse er et krav om politiske endringer. Det vil si endringer som krever politiske beslutninger. FFO arbeider for en rettferdig fordeling av samfunnets goder og at samfunnet blir tilrettelagt og gjort tilgjengelig for mennesker som lever med funksjonshemning og kronisk sykdom. FFOs årlige krav til Statsbudsjettet er en viktig del av dette arbeidet.

Nær en femtedel av befolkningen er funksjonshemmet. Derfor vil selv den strengest prioriterte kravlisten fra FFO måtte bli både bredspektret og lang. FFO har også denne gangen oversendt regjeringen krav i to omganger. Den 18. november 2010 oversendte FFO foreløpige krav til Statsbudsjettet 2012, der vi prioriterte fire hovedsatsningsområder:

- En enklere hverdag for familier med funksjonshemmede barn
- Styrk NAV for de som trenger det mest
- Bedre helse der du bor – realisering av målene i samhandlingsreformen
- Tiltak for bedre rettsikkerhet – har du rett skal du få rett

Kravene dannet utgangspunkt for møte i Kontaktutvalget mellom Regjeringen og FFO 16. desember 2010. De endelige kravene til statsbudsjettet for 2012 ble oversendt 21. januar 2011, og er stilet til 11 ulike statsråder og omfatter 97 krav. Noen av kravene er likelydende, men stilet til forskjellige departementer.

Oslo, 20. oktober 2011

Liv Arum
generalsekretær

FFO er funksjonshemmedes organisasjoners samarbeidsorgan i Norge
FFO ble stiftet 21. september 1950
FFO har 71 medlemsorganisasjoner med over 335.000 medlemmer
FFO er organisert i 19 fylker
FFO er organisert i mer enn 100 kommuner

INNHOOLD

FORORD.....	2
SAMFUNNSMESSIG LIKESTILLING OG DELTAKELSE	2
NAV (KAP 605)	4
JOBSTRATEGIEN NØDVENDIGGJØR NAV-STYRKING	5
FÆRRE UNGE UFØRE	5
ARBEIDSMARKEDSTILTAK (KAP 634)	7
INNRETNINGEN PÅ TILTAKSPLASSENE	7
ENDRING AV BETALINGSPRAKSIS FOR ARBEIDSMARKEDSTILTAK.....	9
JOBSTRATEGI FOR FUNKSJONSHEMMEDE	10
FUNKSJONSASSISTANSE.....	10
ARBEIDS- OG UTDANNINGSREISER.....	11
FORANKRING AV JOBSTRATEGIEN	11
GRUNN- OG HJELPESTØNAD, HJELPEMIDLER MV. (KAP 2661).....	12
GRUNNSTØNAD OG HJELPESTØNAD.....	12
ØKTE KOSTNADER VELTES OVER PÅ BRUKERNE	13
BILOMRÅDET	13
UTSTYR TIL TRENING, STIMULERING OG AKTIVISERING	14
TOLKEHJELP.....	14
HØREAPPARATER	15
TILSKUDD TIL FUNKSJONSHEMMEDES ORGANISASJONER (KAP 847.70).....	16
BEDRE RAMMEVILKÅR – BEHOV FOR ØKNING AV TILSKUDDSRAMMEN	16
UTVIKLINGEN AV RAMMEVILKÅRENE FOR FUNKSJONSHEMMEDES ORGANISASJONER.....	17

NAV (Kap 605)

FFOs tilråding

- FFO ber komiteen gå inn for å øke driftsbevilgning til NAV, slik at arbeids- og velferdsforvaltningen både kan styrke bemanningen og øke arbeidet med kompetanseoppbygging.
- FFO ber komiteen påpeke at den fremlagt Jobbstrategien for mennesker med nedsatt funksjonsevne nødvendigvis krever en styrking av NAV.
- FFO ber komiteen gå inn for en styrking av NAVs arbeid med AAP, som hovedstrategi i innsatsen for å stoppe økningen i antallet unge uføre.

FFO vil vise til at regjeringen i sitt budsjettforslag for 2010 selv redegjorde for at

”Forslaget til bevilgning innebærer en redusert bemanning sammenlignet med hva bevilgningen i 2009 har gitt grunnlag for.”

St. prp.nr. 1 (2009-2010)

Videre viser FFO til at regjeringen i sitt budsjettforslag for 2011 redegjorde for at

”Som følge av forslaget om et lavere tiltaksnivå totalt sett i 2011 enn i 2010 under kap. 634, post 76 reduseres ressursene noe i Arbeids- og velferdsetaten.”

St.prp.nr. 1 (2010-2011)

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2011 økte bevilgningen til NAV med samlet sett om lag 72 mill. kroner, blant annet for å gi rom for noe økt nivå på antallet plasser innenfor arbeidsmarkedstiltakene sammenlignet med Stortingets budsjettvedtak for 2011.

I forbindelse med årets budsjettfremleggelse fremgår det av pressemeldingen fra Arbeidsdepartementet at til sammen 420 mill. kroner av den samlede økningen på om lag 492 mill. kroner til NAV er forbeholdt IKT-satsningen. Bortsett fra bevilgningen til IKT-arbeidet forstår FFO budsjettet slik at det i realiteten ikke foreslås noen økning av NAVs driftsbevilgning for 2012 sammenlignet med dagens aktivitetsnivå, og at økningen fra revidert nasjonalbudsjett 2011 kun videreføres i det fremlagte budsjettforslaget.

FFO er skuffet over den manglende satsningen på NAV i det fremlagte statsbudsjettet. Innføringen av arbeidsevnevurdering og arbeidsavklaringspenger er blitt karakterisert som ”indrefiletten” i NAV-reformen. Det er særlig i oppfølgingen av stønaden med arbeidsavklaringspenger og de tilhørende arbeidsverktøyene (behovs- og arbeidsevnevurdering og aktivitetsplaner) at arbeids- og velferdsetaten skal vise sin berettigelse. For å oppnå hensikten med dette verktøyet og de nye metodene mener FFO det er helt avgjørende at NAV har god nok tilgang både til kompetanse og på personell. Dette er ikke situasjonen i dag. På vegne av en stor og krevende brukergruppe av NAVs tjenester er FFO dypt bekymret for utviklingen av NAV som velferdsetat.

I likhet med mange andre har FFO merket seg at tidligere NAV-direktør Tor Saglie kort tid etter sin avgang uttalte at han i sin tid som sjef for arbeids- og velferdsforvaltningen "tryglet og ba om å få ansette flere", uten å få gehør til dette. Antallet stillinger i NAV er i dag om lag på samme nivå eller noe lavere sammenlignet med da Tor Saglie sluttet i stillingen som øverste sjef. Hans utsagn synliggjør for FFO en situasjon som må kunne karakteriseres som kritisk, både for NAVs ansatte og ikke minst NAVs brukere.

Om arbeids- og sosialkomiteen skal gjøre én endring av det fremlagte forslaget til statsbudsjettet, er FFOs tilrådning derfor at dette bør være å styrke NAVs driftsbudsjett betydelig. Det viktigste en eventuell styrking av driftsbudsjettet må gi rom for, er flere ansettelser ved NAV-kontorene i kommunene, samt styrking av kompetanseoppbyggingen i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Jobbstrategien nødvendiggjør NAV-styrking

Regjering har med sin Jobbstrategi for mennesker med redusert funksjonsevne varslet en kraftig styrking av innsatsen for å få unge funksjonshemmede i arbeid og redusere antall unge mennesker som havner på trygd de kommende årene. Dette er svært positivt.

Skal en slik målsetning kunne nås, mener FFO det er helt nødvendig at satsningen på konkret oppfølging og bistand fra arbeids- og velferdsforvaltningen rustes opp i forhold til dagens situasjon. Hver enkelt som henvender seg til et NAV-kontor må få individuelt tilpassede tiltak og mest mulig sømløs oppfølging. Dette skjer i alt for liten grad i dag.

Hovedårsaken til dette er at det er for få ansatte ved de enkelte NAV-kontorene, samt at den nødvendige kompetansen - som må til for å få best mulig løsninger - ikke er tilstrekkelig i etaten, ikke tungt nok forankret eller bredt nok spredt i NAV-systemet.

Færre unge uføre

Regjeringens beskriver i forslaget til statsbudsjett for 2012 at det samlet sett er en viss økning i antallet nye uføre under 30 år. Denne økningen er særlig sterk blant de mellom 18 og 24 år. FFO mener dette er en urovekkende utvikling, fordi det innebærer at flere unge fratras muligheten til deltakelse i arbeidslivet. For samfunnet er dette en lite ønsket situasjon fordi flere unge uføretrygdede betyr færre i arbeidsstyrken, og flere som vil motta uføretrygd i hele sin yrkesaktive alder.

Å redusere veksten i nye unge uførepensjonister er derfor en viktig målsetning, som FFO slutter opp om. Den viktigste strategien for å nå en slik målsetning, må være å redusere tilstrømmingen til uførepensjonering blant unge. FFO vektlegger i denne sammenhengen imidlertid ikke utformingen av selve uførepensjoneringsordningen. Det er liten grunn til å tro at det å bli uførepensjonist i utgangspunktet oppleves som et spesielt attraktivt karrierevalg for personer under 30 år. I den grad det er unge som selv ønsker seg uførepensjon, vil dette ofte skyldes at utfordringene knyttet både til arbeidslivsdeltakelse og kvalifiseringsløp har vist seg så omfattende, at uførepensjon nærmest må tolkes som et uttrykk for resignasjon.

FFO er derfor sterkt uenig med aktører i samfunnsdebatten som har tatt til orde for å svekke stønadsvilkårene for unge uføre, for å gjøre det mindre attraktivt å bli uføretrygd i ung

alder. En svekking av uføres stønadsnivå har én opplagt konsekvens, og det er dårligere levekår blant uføre. En slik utvikling er det vanskelig å se kan være ønskelig.

Det viktigste tiltaket som kan gjennomføres for å få flere i arbeid, er å styrke NAVs innsats knyttet til arbeidsevnevurdering, arbeidsavklaringspenger (AAP) og oppfølgingen av mottakere av slik stønad. Verken personellinnsatsen eller kompetansenivået i NAV knyttet til AAP og de tilhørende arbeidsverktøyene (arbeidsevnevurdering og aktivitetsplan) er i dag slik vi vurderer det, tilfredsstillende. FFO mener dette i all hovedsak er et ressurs spørsmål.

FFO vil på denne bakgrunn be komiteen sterkt understreke at en styrking av NAVs arbeid med AAP – både ved styrking av NAVs ressurs situasjon og en større satsing på NAVs kompetansearbeid – må være hovedstrategien i innsatsen for å stoppe veksten i antallet unge uføre.

Arbeidsmarkedstiltak (Kap 634)

FFOs tilråkning

- FFO ber komiteen gå inn for at det opprettes flere tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne enn det Regjeringen legger opp til.
- FFO ber komiteen understreke betydningen av at tiltaksplassene for personer med nedsatt arbeidsevne gjennomføres på en mest mulig individuelt tilpasset og helhetlig måte overfor den enkelte deltaker.

Regjeringen foreslår samlet sett en videreføring av om lag dagens nivå på arbeidsmarkedstiltakene. Det foretas samtidig en justering, slik at arbeidsmarkedstiltakene for personer med nedsatt arbeidsevne styrkes med 1 000 plasser, på bekostning av tiltaksplassene for ledige. Samlet sett foreslås det i 2012 gjennomført 54 200 plasser for personer med nedsatt arbeidsevne, og 17 000 plasser for ledige.

FFO ser positivt på at antallet arbeidsmarkedstiltak for personer med nedsatt arbeidsevne økes noe sammenlignet med planlagt nivå for 2011. Samtidig vil FFO påpeke at regjeringen selv i budsjettproposisjonen redegjør for at faktisk gjennomført nivå første halvår 2011 har vært 59 900 plasser, altså betydelig flere enn det legges opp til i det fremlagte budsjettforslaget. Dette tyder på at både behovet for flere tiltaksplasser og mulighetene for å gjennomføre dem er tilstede i dagens system.

FFO ber derfor komiteen gå inn for at antallet tiltaksplasser økes, og at økningen forbeholdes tiltaksplassene for personer med nedsatt arbeidsevne. FFO mener arbeidsmarkedssektoren uten problemer vil kunne håndtere 60 000 tiltaksplasser for personer med nedsatt arbeidsevne. Med bakgrunn i at så mange som 180 000 vil være mottakere av arbeidsavklaringspenger i 2012 er det også rimelig opplagt at antallet personer med behov for tiltaksplass langt overstiger det nivået regjeringen foreslår.

Innretningen på tiltaksplassene

FFO legger til grunn at de mest verdifulle tiltakene er de som har avgjørende betydning for om den enkelte lykkes med å komme i arbeid eller ikke. Imidlertid er ikke dette nødvendigvis de tiltakene som synes best i statistikkene. Rask inntreden i arbeidslivet etter korte og billige løp gir NAV det største tiltaksvolumet. For både samfunnet og den enkelte er det imidlertid langt mer hensiktsmessig å bruke ressursene på løpene der innsatsen er helt avgjørende for å komme i arbeid for dem det gjelder, og der den individuelle tilpasningen og oppfølgingen spiller ekstra stor rolle.

FFO er i tillegg opptatt av fokus på kvalitet i tiltaksgjennomføringen. Her er det flere faktorer som spiller en avgjørende rolle. Det er viktig at tiltakene kommer i gang på riktig tidspunkt, fordi lang ventetid før en kommer i gang er negativt. FFO er derfor svært opptatt av reduksjon av køene av personer som venter på oppstart av tiltak etter at arbeidsevnevurdering er avsluttet, og behov for tiltak er avklart.

Det er også viktig at tiltaket har den riktige varigheten, og at oppfølgingen skjer med den nødvendige og hensiktsmessige ressursbruken for å optimalisere mulighetene for overgang til arbeidslivsdeltakelse. At både varighet og omfang av ressursbruk spiller en viktig rolle for å lykkes i et tiltaksløp, synes opplagt. Å igangsette tiltak med feil lengde eller udimensjonert ressursbruk, er derfor dårlig samfunnsøkonomi. I tillegg får den som gjennomgår tiltaket sine muligheter for arbeidslivsdeltakelse vesentlig redusert.

Et annet avgjørende moment for vellykket tiltaksgjennomføring, er at ventetiden ved overgang fra ett tiltak til et annet er kortest mulig. Unødig ventetid innebærer oftest at effekten av tiltaket blir mindre for den enkelte. FFO er derfor opptatt av mulighetene for såkalt "tiltakskjeding", og at disse utnyttes i så stor grad som mulig for å gi tiltaksdeltakeren størst mulig sjans til å komme i arbeid.

Endring av betalingspraksis for arbeidsmarkedstiltak

FFOs tilrådning

- FFO ber komiteen gå mot den foreslåtte endringen av betalingspraksisen for tre av arbeidsmarkedstiltakene.

Regjeringen foreslår i statsbudsjett å endre betalingspraksisen for arbeidsmarkedstiltakene Avklaring, Arbeidspraksis og VTA, slik at betalingen per gjennomførte tiltak fra 1. juli 2012 skal utbetales til tiltaksarrangør i etterkant av tiltaksgjennomføringen. Begrunnelsen for dette er at NAV

"...i perioder ikke har klart å fylle opp alle de bestilte tiltaksplassene og dermed har betalt for ubrukte plasser".

St.prp.nr. 1 (2011-2012)

En slik begrunnelse kan det ved første gjennomlesning være enkelt å gi sin tilslutning til. De fleste vil selvsagt være enig i at det ikke skal betales for noe man skulle ha, men ikke har fått. FFO mener likevel at dette blir en helt gal tilnærming. Hele systemet for kjøp av arbeidsmarkedsplasser i dag er basert på forhåndsgodkjenning av tiltaksplasser i den enkelte arbeidsmarkedsbedrift. At NAV ikke klarer å fylle opp bestilte tiltaksplasser synliggjør ikke noe annet enn at NAV har et kapasitetsproblem.

FFO har i en årrekke argumentert sterkt for at NAV må få tilført flere ressurser, både i form av flere ansatte og økt satsning på kompetansetiltak. Utfordringen de siste årene har ikke vært at det er for få personer som har behov for arbeidsmarkedstiltak, men at NAV ikke har maktet å sluse mange nok raskt nok inn i riktig tiltak for den enkelte. Å endre NAVs betalingspraksis på en måte som nærmest understøtter denne situasjonen, blir - slik FFO ser det - å starte i feil ende.

FFO vil i tillegg peke på at det er et offentlig utvalg i arbeid som ser på og vurderer endringer knyttet til både regelverket for og organiseringen av arbeidsmarkedssektoren (Brofoss-utvalget). FFO er også representert i utvalget. Utvalget skal etter planen levere sin innstilling før jul. FFO mener det er rimelig å be om at det ikke gjennomføres endringer som vil medføre store konsekvenser for arbeidsmarkedssektoren like før et helhetlig og dyptpløyende utvalgsarbeid avsluttes, og utvalgsinnstillingen leveres til ansvarlig departement for politisk oppfølging.

Jobbstrategi for funksjonshemmede

FFOs tilrådning

- FFO ber komiteen støtte opp om fremleggelsen av en egen Jobbstrategi for funksjonshemmede.
- FFO ber komiteen understreke betydningen av ordningen med funksjonsassistanse, og gå inn for å gjøre denne permanent og overslagsfinansiert.
- FFO ber komiteen understreke betydningen av ordningen med arbeids- og utdanningsreiser, og gå inn for å styrke ordningen, samt gjøre den permanent og overslagsfinansiert.
- FFO ber komiteen understreke betydningen av at jobbstrategien forankres hos ansvarlige aktører, og spesielt hos partene i arbeidslivet.

FFO er fornøyd med at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2012 har fremmet en egen jobbstrategi for mennesker med nedsatt funksjonsevne. En slik strategi har FFO ønsket lenge, ut fra en vurdering av at funksjonshemmedes utfordringer på arbeidsmarkedet er sammensatte, og krever en bred og helhetlig tilnærming fra alle involverte parter.

Jobbstrategien representerer i første rekke en annen og mer helhetlig tilnærming til utfordringen med å få flere funksjonshemmede i arbeid. FFO mener strategien kan spille en viktig rolle i arbeidet med bedre måloppnåelse på dette viktige politiske innsatsområdet i årene som kommer.

Samtidig er det også viktig at strategien gis virkemidler, og at virkemidlene følges aktivt og målrettet opp. De konkrete tiltakene som følger med strategien i årets forslag til statsbudsjett er en god start. Men det er et klart rom for ytterligere styrking av strategien på tiltakssiden de kommende årene.

FFO vil derfor be komiteen understreke betydningen av at Jobbstrategien for funksjonshemmede hvert år fremover følges opp med midler som muliggjør en kraftfull satsning på et bredt spekter av virkemidler.

Funksjonsassistanse

Ordningen med funksjonsassistent skal sikre funksjonshemmede praktisk bistand i arbeidssituasjonen for å kunne stå i jobb. Den enkelte funksjonshemmede skal ikke ha hjelp eller bistand til å utføre arbeidet sitt, men til nødvendige gjøremål for å kunne være i jobb.

Sett fra FFOs ståsted er ordningen med funksjonsassistanse spesiell, ved at den har en så avgjørende betydning for om de som mottar støtte til assistanse kan delta i arbeidslivet eller ikke. Når ordningen er etterspurt og underfinansiert, er dette dermed en nokså tydelig indikasjon på at funksjonshemmede som ønsker seg jobb, ikke kommer seg ut i arbeidslivet som følge av underdimensjonering av viktige ordninger.

Det er svært positivt at regjeringen velger å styrke ordningen med funksjonsassistanse betydelig, samt å regulere forsøksordningen i egen forskrift.

Ordnningen har imidlertid vært en forsøksordning siden 1997. Det må kunne antas at det vesentlige av erfaringer og kunnskap i tilknytning til ordningen er fremkommet i løpet av den nå 14 år lange forsøksperioden. FFO ber derfor komiteen gå inn for at ordningen også gjøres permanent, og gis forutsigbare rammebetingelser ved at den finansieres gjennom en overslagsbevilgning.

Arbeids- og utdanningsreiser

Arbeids- og utdanningsreiser er en forsøksordning rettet mot funksjonshemmede som trenger transport til og fra jobb eller utdanning, men som ikke kan nyttiggjøre seg ordinært transporttilbud. Ordningen er med andre ord avgjørende for om de som mottar et tilbud gjennom den kan delta i arbeidslivet eller gjennomgå et utdanningsløp.

FFO ser svært positivt på at forsøksordningen opprettholdes og videreføres som et ledd i Jobbstrategien for funksjonshemmede. Erfaringene med ordningen så langt tyder samtidig på at den er attraktiv, og FFO mener den kunne vært til nytte for langt flere enn de som faktisk kommer inn under ordningen i dag.

Vi ber derfor komiteen gå inn for at ordningen med arbeids- og utdanningsreiser får økt sin bevilgning. Ordningen har vært forsøksordning lenge, og bør etter FFOs mening gjøres permanent. En finansiering gjennom overslagsbevilgning vil i tillegg skape større sikkerhet og forutsigbarhet for de som er avhengig av ordningen enn det dagens rammebetingelser gjør.

Forankring av jobbstrategien

FFO vil vise til at brukerpanelet som leverte innspill til Arbeidsministeren om jobbstrategien påpekte at:

”Brukerpanelet vil understreke betydningen av at en sysselsettingsstrategi blir et dokument som hele Regjeringen og alle partene i arbeidslivet forpliktes på, og føler eierskap til.”

(Sluttrapport fra brukerpanelet knyttet til Regjeringens sysselsettingsstrategi for personer med nedsatt funksjonsevne.)

FFO oppfatter at dette fokuset også er tungt vektlagt i den fremlagte Jobbstrategien. Dette er positivt, og svært viktig. Dersom Jobbstrategien kun blir en tilnærming til funksjonshemmedes arbeidslivsdeltakelse som noen få aktører i samfunnet føler et eierskap til, vil den trolig få liten effekt. Derfor må den forankres så bred – og samtidig så tungt – som mulig.

FFO er i denne sammenhengen særlig opptatt av at partene i arbeidslivet og deres medeierskap i strategien, og ber derfor komiteen særskilt påpeke betydningen av dette.

Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv. (Kap 2661)

FFOs tilrådning

- FFO ber komiteen gå inn for å øke grunn- og hjelpestønaden med 4 prosent i 2012.
- FFO ber komiteen be departementet om å endre forskriften ved tildeling av gruppe 2 bil for alle aldersgrupper, ikke bare for barn og unge, slik at alle gis mulighet til å anskaffe seg hensiktsmessig bil.
- FFO ber komiteen avvise den foreslåtte avgrensingen i støtten til utstyr til trening og stimulering til å omfatte utstyr som er spesielt utviklet for personer med funksjonsnedsettelse.
- FFO oppfordrer komiteen til å gå inn for å fjerne aldergrensen for hjelpemidler til trening, stimulering og aktivisering.
- FFO ber komiteen om å øke bevilgningen på tolkeområdet slik at kapasiteten på tolkeutdanningen og antall tolker kan økes.
- FFO ber komiteen avvise foreslått reduksjon i tilskuddet til høreapparater og gå inn for oppheving av prisgrensen for høreapparater.

Hjelpemiddelområdet og stønader knyttet opp mot dette er et svært viktig felt for svært mange funksjonshemmede og kronisk syke. Området har en helt sentral betydning for at manges hverdag i hele tatt skal la seg gjennomføre. Dette gjelder både utdanning, arbeidslivsdeltakelse og muligheten for å føre et selvstendig dagligliv.

Grunnstønad og hjelpestønad

Grunnstønad og hjelpestønad er svært viktige tilskuddsordninger både for funksjonshemmede og funksjonshemmedes pårørende. Grunnstønad går til dekning av utgifter knyttet til funksjonshemming eller kronisk sykdom. Hjelpestønad går til pårørende av funksjonshemmede og kronisk syke, for deres bistand og hjelp.

Begge disse stønadene har de seinere årene blitt oppjustert med mindre enn prisstigningen. Dette til tross for at både grunn- og hjelpestønad er ytelser som det er langt mer naturlig å se opp mot lønnsstigningen enn prisstigningen. FFO har overfor Regjeringen tatt til orde for at selve nivået på grunnstønaden bør økes, og påpekt betydningen av at disse to viktige stønadene årlig økes på en måte som gjør at de ikke sakter i forhold til kostnadsnivået ellers i samfunnet.

FFO ber derfor komiteen gå inn for å øke grunn- og hjelpestønaden i takt med anslått lønnsstigning, dvs. 4 prosent, og ikke prisstigning slik regjeringen legger opp til.

Økte kostnader veltes over på brukerne

Hjelpemidler er en nødvendig forutsetning for mange funksjonshemmede til å kunne være aktive og leve et selvstendig liv. FFO mener derfor at alle skal få hjelpemiddel etter behov. Prinsipielt mener FFO at ingen skal ha merutgifter på grunn av forhold som skyldes funksjonshemning eller kronisk sykdom.

FFO konstaterer at utviklingen som regjeringen legger til rette for ved å redusere bevilgningene på hjelpemiddelområdet, vil skyve kostnadene over på funksjonshemmede. FFO mener dette er samfunnsøkonomisk ufornuftig og det vil også skape større sosiale forskjeller på folk.

Reduksjonene i dette budsjettet er særlig synlig på bilområdet. Denne posten har vært utsatt for kutt flere år på rad. I budsjettforslaget for 2012 foreslås kraftige kutt på høreapparater. I tillegg ligger i budsjettforslaget at personer med behov for småhjelpemidler ikke lenger skal få disse dekket av folketrygden. Hovedtrenden i denne utviklingen mener FFO er uheldig og drar i motsatt retning enn målet om et inkluderende samfunn, der det skal være plass til alle.

Bilområdet

FFO får mange tilbakemeldinger fra brukere som omhandler problemer knyttet til bilområdet. Bilsakene preges av lang saksbehandlingstid på søknader, tilsynelatende likestilte saker får ulikt utfall, dette på tross av at vedtaksenhetene nå er samlet regionalt. Det har lenge vært varslet en omorganisering av bilområdet, hvor det skulle etableres 5 regionale bilsentra der vedtaksenheten og formidlingsenheten som representerer fagligheten i de gode løsningene, skulle samles. I dag er det kun vedtaksenheten som er samlet. Den øvrige omorganiseringen har stoppet opp på grunn av manglende finansiering. Hensikten med omorganiseringen var å få til raskere saksbehandling og større likhet i beslutningene. Konsekvensen av manglende finansiering i NAV er at dette stønadsområdet får en særstømoderlig behandling.

I budsjettforslaget synliggjøres at tilskuddet som innvilges til bil, synker. Fra 2009 til 2010 var det en nedgang på 17,3 %. Departementets begrunnelse er omleggingen til regionale bilsentra og at det har oppstått en redusert saksbehandlingskapasitet som følge av dette. Tallene viser en halvering av antall innkjøpte biler fra 700 biler i 2008 til 342 biler i 2010. Denne nedgangen skyldes ikke reduserte behov i brukergruppene.

FFO mener at nedgangen i innvilgede bilsøknader skyldes manglende kompetanse hos saksbehandlere og stor usikkerhet knyttet til utsettelsen av omorganiseringen på bilområdet. I tillegg kommer også innstramning i tildelingskriteriene for gruppe 2-biler.

FFO mener situasjonen på bilstønsområdet er kritisk, noe som også henvendelsene til FFOs Rettighetssenter reflekterer.

Derfor er det bra at Regjeringen foreslår en oppmykning av tildelingskriteriene for gruppe 2-biler for barn og unge med sterkt begrenset gangfunksjon. Imidlertid løser ikke dette problemet for de som ikke lenger er unge. Mange voksne med svært redusert gangfunksjon, som er avhengig av rullestol i det daglige, har best nytte av gruppe 2-bil.

FFO er sterkt kritisk til at regjeringen foreslår en ny diskriminerende ordning innført der det settes 18-årsgrense for gruppe 2-biler for de som har sterkt begrenset gangfunksjon.

FFO ber derfor komiteen gå imot regjeringens forslag om aldersgrense i forhold til innvilgelse av gruppe-2 biler. FFO mener det eneste fornuftige er å sikre funksjonshemmedes deltakelse og likestilling ved å velge den mest samfunnsøkonomiske og fremtidsrettede løsningen for enkeltbrukere i alle aldersgrupper med behov for bil. Da kan det ikke settes aldersgrenser for innvilgelse av gruppe 2-biler.

Utstyr til trening, stimulering og aktivisering

Folketrygden gir støtte til anskaffelse av spesialtilpassede hjelpemidler som gjør det mulig for funksjonshemmede å utøve fysisk aktivitet, men bare opp til 26 år. Slik FFO ser det må det legges tilrette for at nyskadde over 26 år får mulighet til å leve et aktivt liv etter skaden. Samtidig ønsker funksjonshemmede foreldre å delta i trening og fysisk aktivitet med sine barn.

En samlet opposisjon støttet i Budsjettinnstillingen for 2010 kravet om å fjerne denne aldersgrensen. Hjelpemiddelutvalget gikk i sin utredning også inn for en fjerning av aldersgrensen.

FFO mener finansiering av hjelpemidler til bruk i sport og fritid må sees som en del av satsningen på folkehelsearbeid. Fjerning av aldersgrensen på 26 år vil bidra til å utjevne sosiale helseforskjeller mellom funksjonshemmede og folk flest.

Det foreslås i årets statsbudsjett at støtte til utstyr til trening og stimulering avgrenses til å omfatte spesialutstyr "som er spesielt utviklet for personer med funksjonsnedsettelse". FFO har en viss forståelse for at departementet ønsker en rendyrking på dette området. Det bør imidlertid ikke skje uten en forutgående konsekvensanalyse for dem som blir berørt og innhenting av synspunkter fra brukerorganisasjonene.

FFO ber derfor om at komiteen avviser de foreslåtte kuttene og endringene på dette området.

Tolkehjelp

Det er fortsatt mange som ikke får dekket sitt behov for tolk. Ifølge statistikk for 2008 var den generelle dekningsgraden på 78 %. I 2009 steg dekningsgraden til 88 prosent og var uendret fra 2009 til 2010. Tallene beskriver en situasjon der 12 % av brukerne, ikke får dekket sitt behov. Det er fortsatt et stykke igjen til målet om 100 prosent dekning er nådd.

FFO ser positivt på at det arbeides med utvikling av et mer fleksibelt og døgnåpent tolketilbud med særlig fokus på bildetolking i arbeids- og utdannings situasjoner. FFO beklager imidlertid at dette har vært hemmet av begrenset tilgang til offentlig ansatte tolker. Det er spesielt denne brukergruppen som har merket konsekvensene av den begrensede tilgangen til offentlig ansatte tolker.

Ett av hovedproblemene er at utdanningskapasitet i tolkeutdanningen er for lav. FFO har vært i tett dialog med Hørselshemmedes Landsforbund i denne saken og støtter forbundets forslag om hvordan denne situasjonen kan løses.

Høyskolen i Bergen har siden høsten 2008 søkt om midler til å starte opp en ettårig modulbasert tolkeopplæring for skriveolker. Tiltaket ble foreslått i Tolkeutredningen. Økt kapasitet på skriveolker vil øke den generelle kapasiteten på tolkeområdet og frigjøre kapasitet blant ordinære tolker. Dette vil medføre at flere personer med tolkebehov kan få hjelp. Oppstartskostnaden for å etablere en slik ettårig utdanning er anslått til 500 000 kroner.

FFO ber komiteen øke bevilgningen til dette formålet slik at denne ettårige utdanningen kan startes opp og utdanningskapasiteten økes raskt.

Høreapparater

I budsjettforslaget for 2012 settes det en maksimal sum for hva et høreapparat kan koste, uten at beløpsgrensen er nærmere begrunnet. Dette innebærer at brukere får et tilskudd fra Arbeids- og velferdsetaten for å dekke kjøp av høreapparat og at apparatet blir brukers eiendom.

FFO er overrasket over forslaget i og med at høreapparat tidligere var å betrakte som et hjelpemiddel.

FFO mener prinsipielt at et høreapparat er et teknisk hjelpemiddel og at høreapparatområdet må behandles deretter. Det innebærer at det er staten som eier apparatet, og at prisgrensen på avvikles. Dette har vært vårt mangeårige krav og FFO beklager sterkt at ordningen med egenandel på høreapparater opprettholdes.

I budsjettet foreslås det å redusere tilskuddet til høreapparater og tinnitusmaskerere med 10 %. Forslaget begrunnes med generelt reduserte priser på elektronisk utstyr. I tillegg synliggjør regjeringen en tro på at leverandører og produsenter vil tilpasse sin prissetting til det maksimale stønadsbeløpet.

FFO deler ikke regjeringens oppfatning om at leverandørene vil kutte sine priser med 10 %. Denne endringen innebærer derfor at kostnaden veltes over på den enkelte bruker. Det er en realitet at de apparatene med flest funksjoner som brukes mest av ungdom og unge voksne, koster betydelig over prisgrensen som NAV dekker. FFO mener derfor at denne endringen vil føre til et todelt marked for høreapparater ved at høreapparatbrukere får tilbud fra det offentlige om en for dårlig løsning som er gratis. Om brukeren skal kunne få den best fungerende løsningen for seg – vil bli avhengig av den enkeltes private økonomi.

FFO beklager endringen som foreslås uten at konsekvensene for brukerne beskrives eller problematiseres. FFO mener hørselshemmede skal tilbys best mulig kompensasjon for sitt hørseltap, og at det skal være gratis. Det er uakseptabelt at hørselshemmede tvinges til å akseptere en minimumsløsning med henvisning til offentlig økonomi.

FFO oppfordrer derfor komiteen til å avvise forslaget slik at prisgrensen for høreapparater oppheves.

Tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner (Kap 847.70)

FFOs tilråding

- FFO ber komiteen øke bevilgningen til funksjonshemmedes organisasjoner, kap 847 post 70, med 10 mill. kroner.

Funksjonshemmedes organisasjoner mottar sitt tilskudd fra Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet. Post 70 skal dekke driftstilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner og paraplyorganisasjonene, likemannsmidler samt ferie og velferdstilbud.

Bedre rammevilkår – behov for økning av tilskuddsrammen

I forslag til statsbudsjett for 2012 er det foreslått en økning under kap 847- post 70 på 3,1 % i nominell økning, fra 161,4 mill. kroner til 166,4 mill. kroner. I kontakt med departementet har vi fått forståelse av at det vil bli lik prosentvis økning på de ulike områdene.

FFO er skuffet over at det heller ikke i år er gitt et økonomisk løft til drift av funksjonshemmedes organisasjoner. Mens denne viktige driftstilskuddsordningen står stille, har organisasjonenes rammevilkår endret seg negativt på andre områder. I forslag til årets statsbudsjett virker flere forhold negativt for frivillige organisasjoners økonomiske fundament generelt og funksjonshemmedes organisasjoner spesielt.

Når det fra 2012 er foreslått en kraftig økning av portotakstene rammer dette frivillige organisasjoner. Medlemsbladet er for mange organisasjoner viktig i kommunikasjonen med egne medlemmer, og her er det varslet en økning opp til 15 % fra 2012. Organisasjoner som har aktivitet knyttet til inntektsbringende aktiviteter som baserer seg på henvendelser pr post vil også merke økningen av de ordinære portokostnadene kraftig.

Mest dramatisk i budsjettet for 2012 er imidlertid løftebrudd om opptrappingen fram mot full momskompensasjon for frivillige organisasjoner. Rammen for 2012 er ikke foreslått økt betydelig, og det var lovt 200 mill. kroner. Med flere organisasjoner inn i ordningen, betyr dette en nedgang i dagens kompensasjon. Økningen av portokostnadene fører til enda flere momskostnader som ikke kompenseres over bevilgningen fra Kulturdepartementet.

De siste årene er det også blitt merkbart hvordan tariffestede pensjonsavtaler slår ut økonomisk for frivillige organisasjoner. Disse har for mange gitt en kraftig økning som ikke på noen måte dekkes inn gjennom dagens tilskuddsnivå.

Gjennom de endringer som en del år tilbake ble gjort i forhold til lotteri- og automatdrift, ble forutsigbare inntekter for mange organisasjoner redusert betraktelig. Nå er det i tillegg varslet reduksjon i tippemidlene. Voksenopplæringsmidlene, som også er viktige for

funksjonshemmedes organisasjoner, er foreslått redusert. Dette skjer samtidig som aktiviteten øker, og økningen er spesielt stor i Funksjonshemmedes Studieforbund.

Disse forholdene gjør at driftstilskuddet som bevilges over Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets budsjett blir enda viktigere for våre organisasjoner.

I regjeringens politiske plattform sies det følgende:

Kap 8: Sosial rettferdighet:

- Videreutvikle samarbeidet med og øke støtten til brukerorganisasjoner og andre frivillige organisasjoner som gjør en stor innsats på velferdssamfunnet

Kap 14: Kulturpolitikk

- Forenkle og avbyråkratisere samhandlingen mellom det offentlige og frivillig sektor og vri støtten over fra prosjektstøtter til frie midler.

Disse signalene fra regjeringen har skapt forventninger som ikke er fulgt opp i bevilgninger. Om funksjonshemmedes organisasjoner skal kunne løse en større del av de utfordringene vi står overfor, må driftstilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner økes betydelig.

FFO ber derfor komiteen øke kap 847.70 med 10 mill. kroner til 176,4 mill. kroner for 2012.

Utviklingen av rammevilkårene for funksjonshemmedes organisasjoner

Funksjonshemmedes organisasjoner opplever at de økonomiske rammevilkårene for å drive medlemspleie og et aktivt interessepolitisk arbeid stadig svekkes. Det har vært en gradvis negativ utvikling gjennom mange år. Forutsigbare inntekter for mange organisasjoner er blitt kraftig redusert mens kostnadene til drift har økt. Noen organisasjoner har tidligere hatt betydelige inntekter gjennom automater og lotteri, og disse inntektskildene er delvis redusert betraktelig og for noen forsvunnet helt. Nivået på tilskuddet til funksjonshemmedes organisasjoner er langt fra tilstrekkelig for å dekke de behov og utfordringer funksjonshemmedes organisasjoner har.

Driftstilskuddet representerer etter hvert en mindre del av organisasjonenes inntekter. For mange organisasjoner har resultatet vært nedbemanning, noe som svekker organisasjonenes engasjement. Utviklingen av driftstilskuddene til funksjonshemmedes organisasjoner 2002 – 2011 ser slik ut: (sommerleir/ferie- og velferdstiltak er ikke tatt med i denne tabellen)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Driftstilskudd	90	98	103	102	105	109	112	115	115	119,6
Likemannsmidler	13	14	14	23	23	24	25	27	27	27,5
Totalt	103	112	117	125	128	133	137	142	142	147,1

I 2002 var det 109 organisasjoner som mottok støtte fra ordninga. I 2011 var tilsvarende tall 127, altså en økning på hele 18 organisasjoner.

Kostnadene til lønn og personalkostnader utgjør en stor del av hva de frie midlene brukes til i organisasjonene sentralt. Derfor er lønnsvekst like relevant å sammenligne med som

prisvekst. I forslag til statsbudsjett for 2012 er prisveksten anslått til 1,6 % og lønnsveksten til 4 % og den nominelle økningen på post 70 er på 3,1 %. Når vi vet at det årlig kommer nye organisasjoner inn i ordninga, er det ingen reell økning i forslag til statsbudsjett 2012.

For funksjonshemmedes organisasjoner, som organiserer mennesker som lever med funksjonshemninger og kronisk sykdom og deres pårørende, er det begrenset hvilken egeninnsats som kan utøves for å drive inntektsbringende arbeid.

Politiske utfordringer

Skal organisasjonene kunne være pådrivere og medspillere for å lukke gapet mellom de politiske målene og virkeligheten, kreves økte ressurser. Det interessepolitiske arbeidet, brukermedvirkning og arbeidet med å følge opp egne lag og medlemmer er organisasjonenes grunnleggende oppgaver: Alle organisasjoner ønsker å gjøre en god jobb for sine medlemmer.

Samtidig med den forverrede økonomiske situasjonen har arbeidsoppgavene og forventningene til funksjonshemmedes organisasjoners innsats som interessepolitiske aktører og medvirkning og deltakelse på ulike områder økt betydelig. Brukermedvirkning er et politisk mål og et sentralt prinsipp i utformingen av politikken for funksjonshemmede, noe som er nedfelt i en rekke særlover. I departementene praktiseres brukermedvirkning på systemnivå i de aller fleste offentlige tjenester som er viktig for mennesker med funksjonshemning og kronisk sykdom.

Forventninger til organisasjonene som brukermedvirkere

Brukermedvirkning er et sentralt prinsipp i utformingen av politikken for funksjonshemmede. Stortinget har, gjennom mange separate vedtak, vist at det er bred politisk enighet om at brukermedvirkning skal legges til grunn ved utvikling av offentlige helse- og velferdstjenester.

Brukermedvirkning gjennom kommunale råd for likestilling av funksjonshemmede, i alle helseforetak og i NAV er lovfestet. Det utvikles for tiden brukermedvirkningsordninger innen andre forvaltningsorgan og i offentlige virksomheter som PP-tjenesten og Husbanken. Stadig oftere trekkes brukerrepresentanter inn i ulike råd og utvalg, og brukerrepresentanter engasjeres som eksperter ved en rekke store, private og offentlige prosjekter.

Det er stadig nye områder der funksjonshemmedes organisasjoner skal fylle rollen som brukermedvirkere. Dette er vi glad for, men det er også svært ressurskrevende. Reell brukermedvirkning fordrer at funksjonshemmedes organisasjoner gis økonomiske rammevilkår som gjør det mulig å være en møteplass for egne medlemmer der de kan innhente og systematisere funksjonshemmedes erfaringer.

Å ha et godt system i opplæringen og oppfølgingen av brukerrepresentanter krever en stor innsats. Gjennom sykehusreformen ble spesialisthelsetjenesten for noen år siden en ny brukermedvirkningsarena. Både lovfesting av kommunale råd for likestilling av funksjonshemmede og brukermedvirkning i NAV-systemet vil kreve store ressurser fra funksjonshemmedes organisasjoner dersom brukermedvirkningen skal kunne ivareta funksjonshemmedes interesser på en best mulig måte.